

7332
01
KÖNYVTÁRA
KÖLOZSVÁR

Țara Noastră

FONDATOR: OCTAVIAN GOGA

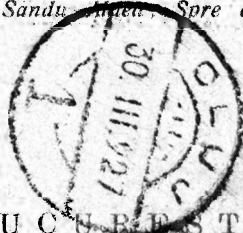
ANUL VIII No. 10

27 MARTIE 1927

KÖLOZSVÁR, KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

82327

En acest număr : *Politica față de minorități de Octavian Goga ; Balada Inge-
nului mort, poezie de Ion Dinu ; Dezarmarea spirituală de A. A. Bădescu ; Basa-
rabla și interesele păcii de Alexandru Böldur ; Icoane și idoli. Artă nouă de A
Maniu ; In loc de cronică teatrală de T. Arghezi ; Insemnări literare de Al. Lăș-
carov-Moldovanu. Insemnări : Sandu. Insemnări. Spre completă lichidare ; Politică
romantică ; Iar legea presei.*

BUCUREȘTI

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : STRADA DONICI No. 6

Un exemplar 10 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Politica față de minorități

Am ascultat cu mult interes cele două interpelări, cu mult interes, fiind că problema de care s'au ocupat este una din chestiunile fundamentale ale vieții noastre de Stat de care irebuie să ne apropiem cu mult cumpăt și cu multă judecată. Dar am ascultat cu interes și din pricină că personalitatea celor doi interpelatori indică o serioasă examinare a situației. D. Tătarăscu este un om care a ocupat o situațiune de răspundere în Stat și desigur în acea situațiune de răspundere a avut posibilitatea să înregistreze multe fapte și multe situațiuni din care poate să tragă concluziuni pentru judecata sa politică.

Dl. Grădișteanu este unul din puținii oameni care în cursul vremii a avut în fața sa ca obiect de cercetare specială, chestiunea integrității neamului nostru românesc.

Și, d-ilor, cu deosebire noi care venim ca o generațiune nouă pe urma muncii pe care a depus-o generația trecută, avem o datorie de pietate ca față de munca lor să ne înclinăm și eu mă înclin în fața muncii pe care a depus-o dl. Grădișteanu, care vreme de zeci de ani, cu sufletul său, a palpitat acolo unde palpită un suflet românesc indiferent de hotarele vremelnice.

Chestiunea, zic, este importantă pentrucă pune o problemă, ziceam, fundamentală a existenței noastre de Stat: problema minoritară și o problemă care astăzi este privită cu mult interes din toate părțile continentului în urma doctrinei noi care a fost pusă în circulație pe urma congresului de pace.

Este bine, deci, ca din când în când să ne apropiem de această problemă și fiecare din noi examinând-o, să facem o profesiune de credință în fața ei.

1) Discurs rostit în ședința Senatului, dela 18 Martie, drept răspuns la interpelările d-ilor Gh. Tătarăscu și I. Grădișteanu.

Sunt de acord cu liniile mari ale cuvântării d-lui Tătărașcu și ale celor spuse de d. Grădișteanu, zic ca dânsii și eu : politică față de minorități nu putem să facem decât în cadrul acelui sentiment de toleranță care este strâns legat de psihologia poporului nostru românesc. O politică în afară de cadrul psihologiei unui neam nu se poate face, sau dacă se face este greșită și cu o oră mai curând sau mai târziu, va fi sacrificată.

Ei bine, d-lor, psihologia poporului românesc este, cum se spunea, îngăduitoare, blândă, toleranța noastră merge foarte departe. Ea se confundă uneori cu blândețea evanghelică care așa putea spune că s'a întâmplat în anumite momente, să nu fie tocmai un sentiment care să servească interesele noastre de Stat.

Dar așa este firea poporului nostru românesc. Această suveranitate psihologică, indică drumul pe care omul politic trebuie să-l aleagă de câte ori vine vorba de problemele curente din viața politică. Sufletul românesc refuză orișice doctrină de ură.

Mă întrebau acum în străinătate, oameni politici și scriitori : care este repercusiunea bolșevismului de peste Nistru în țara noastră, deși avem această vecinătate fatală și deși în cursul războiului, diviziile românești erau amestecate cu diviziile rusești cari s'au bolșevizat? Le-am răspuns : Nu ne desparte Nistrul, ne desparte un dig sufletesc. România barează prin sufletul ei orișice repercusiune a bolșevismului.

Ei bine, d-lor, tot așa zic și în materie de politică minoritară : orișice doctrină de ură care ar voi să fie propagată este a *limine*, respinsă de către îndrumările tradiționale ale acestui suflet plin de toleranță. Noi oamenii politici atunci când căutăm să fixăm formule pentru problemele curente, trebuie în mod normal să ajungem la concluziunea logică a acestei toleranțe. Privim deci cu atitudine de toleranță chestiunea minoritară.

La aceasta, însă, se mai adaugă și altceva, care privește oarecum judecata noastră de oameni politici în momentele actuale. Noi ne zicem așa : Am făcut un război nu de cucerire, ci de eliberare. Ideia călăuzitoare care a fost aplicată în conștiința publică și care a îndrumat sufletul românesc integral în fața dramei mari care a zguduit continentele, nu a fost altceva decât gândul de a ne apăra viitorul nostru. Poporul românesc în trecut nu a făcut politică ofensivă, ci o politică defensivă. Noi suntem oameni păstrători și nu vrem cătuși de puțin ca prin atitudinea noastră să depășim acest cadru sufletesc și să facem la un moment dat o politică de dușmănie.

Intrucât mă privește pe mine, d-lor, uitându-mă în sufletul meu și trăgând concluziuni din structura mea sufletească, ce pot să zic? O viață întreagă am luptat pentru libertate și nu mă pot transforma în opresor.

La această justificare de ordin moral se adaugă și rezoane de ordin politic. Domnilor, noi cunoaștem trecutul, noi cunoaștem marile greșeli cari s'au săvârșit în această chestiune în tre-

cut, de către alte state, și de către alte guvernări și suntem astăzi înarmați nu numai cu conștiința calităților noastre, dar descindem în viața politică, pe arena politică și înarmați cu cunoștința defectelor și care le-au avut adversarii noștri de odinioară. Noi nu vrem să repetăm greșelile pe care le-au făcut, în materie de politică minoritară, acei cari prin atitudinea lor au dus statele lor la ruină.

Facem o politică de realități și, din fericire, poporul nostru este un popor care nu se lasă răpit de ideologia romantică, este un popor care este bine înfipt cu picioarele pe pământ și contează cu realitatea. Sunt popoare, cari prin împrejurări istorice, prin îndrumări sufletești speciale, sau prin educațiunea politică de care s'au împărtășit, nu au ajuns să-și fixeze bine contactul cu realitatea, și sunt anumite perioade istorice când popoare întregi prin psihologia lor, cad în anumite greșeli, de a nu înregistra realitatea. Mi-aduc aminte, d-lor, înainte de izbucnirea marelui război, cu vre-un an de zile, când interveniseră anumite discuțiuni între fruntașii românilor din Transilvania și între guvernul maghiar de atunci de sub contele Tisza, într-o conversațiune pe care unul dintre amicii mei politici a avut-o cu contele Tisza asupra stării românilor din Transilvania, i-a spus: aceasta este realitatea; trageți concluzia logică din această realitate pe seama poporului românesc!

Contele Tisza i-a spus: aceasta este realitatea, acesta este adevărul, din nenorocire însă stomacul unguresc nu poate să mistue acest adevăr!

Ei bine, d-lor, a fost o greșeală din punctul lor de vedere, și eu opun acestei realități de atunci, realitatea noastră: stomacul românesc este un stomac sănătos, el poate să digereze orice realitate!

Altă justificare, d-lor. Chestiunea minoritară trebuie rezolvată de așa fel ca ea să nu aibe nici un fel de repercursiuni dincolo de fruntarii. Chestiunea minoritară nu este o chestiune care poate să primească consacrară sau îndrumări de peste hotare. Chestiunea minoritară este o expresiune locală în fiecare Stat; ea trebuie să fie rezolvată în mod normal la fața locului cu sfaturi și îndrumări, cu interveniri de reciprocă discuțiune și nu din sugestii cari pot să vină de dincolo de frontieră.

Eu vreau ca chestiunea minoritară să se plaseze numai și numai pe terenul nostru și vreau ca tot ce se petrece în lagărul minoritar la noi să nu treacă mai departe! Și vreau ca în sufletul minorităților să intervină sugestii care să le facă să înțeleagă în mod desăvârșit acest adevăr, și să înțeleagă că parlamentul țării este supremul depozitar al ideii de normalizare a situațiunii lor!

Nu vreau să fie clienții Ligii Națiunilor! Vreau să fie reprezentanții poporului lor aci, între noi, pentru că noi suntem supremul tribunal de dreptate pentru revendicările lor.

Iată, d-lor, cari sunt astăzi, în mod lapidar, în câte-va cuvinte, orientările noastre în această chestiune a minorităților.

Din punct de vedere practic nu am făcut altceva decât să tragem concluziunea logică din aceste judecăți ale noastre și privind problema în față, am căutat s'o rezolvăm potrivit acestor idei călăuzitoare.

Se vorbește așa de mult de acea înțelegere care a intervenit pe când eram în opoziție, între conducătorii partidului maghiar, și care poate printr'un fel de fină ironie s'a lansat în lume sub denumirea de pactul dela Ciucea.

D-lor, ce înseamnă această înțelegere? Înseamnă ideia că noi înregistrând realitatea vroiam ca partidul maghiar, care se găsea atunci într'o atitudine de rezervă, sau chiar de rezistență pasivă față de parlamentul țării, să iasă din această rezervă și să fie adus aci la București! Socot, d-nii mei, că această judecată este adevărata judecată normală! Și țin să mă felicit că reprezentanții minorității maghiare sau minorității germane se găsesc aci în loc să se găsească pe la casele lor suspinând cu ochii duși în depărtări!

Am făcut o înțelegere în opoziție. Eram liberi, d-lor, s'o facem, fiindcă privind o problemă importantă în față, trebuia să tragem concluziunea ce se impunea.

Dv. partidul liberal, și dv. d-le Tătăărăscu, erați la guvern. Ei bine, ați examinat desigur și dv. cu acelaș interes chestiunea. Multă vreme, însă, nu ați tras concluziuni speciale din ea. Ați așteptat ca să vină un eveniment politic de natură internă, pentru ca dv. să căutați să vă creați o situațiune de echilibru cu partidul minoritar maghiar. Regret foarte mult că d. Tancred Constantinescu a plecat de aici, fiindcă dânsul a fost un fel de porte-parole al judecății dv. politice și îmi aduc bine aminte că în fața aleg rilor comunale dv. ați sezizat ideia de a face un acord cu minoritatea maghiară.

Domnilor, noi, care ne caracterizăm printr'o sinceritate în viața noastră politică, am făcut o înțelegere atunci când eram în opoziție și ne-am ținut de cuvânt atunci când am venit la guvern.

Dealtfel, domnilor...

D. V. Ghidonescu: Până acolo ați mers încât cu jandarmii și cu soldații ați îndepărtat dela vot pe Români ca să voteze Ungurii! (Sgomot, întreruperi).

D. Octavian Goga, ministrul de interne: Domnule senator, Maturul Corp, refuză copiilările!

Cum adică, credeți dv. că eu fiind ministru de interne dau ordin jandarmilor mei ca să turbure liniștea cetățenilor români de baștină în favoarea minoritarilor? Eu cred, domnii mei, că sunt pus la adăpost prin puținele pagini, pe care le-am scris, în trecutul meu, de orice bănuială în această chestiune.

Și atunci, domnilor, cum ziceam, când am fost în opoziție, sezizând anume împrejurări, am încheiat o înțelegere, normală, care nu se întemeiază decât pe respectul legalității, pe respectul legilor.

D. Sandor Iosef avea o mapă și o agita în fața dv., domnule

Tătărăscu, atunci când vorbești. Nu știu ce este în mapă, domnule Sandor Iosef, ca o rezultată a înțelegerii atunci când s'au făcut alegerile comunale. Știu însă că d. Sandor Iosef, oricare ar fi pentru viitor relațiunile politice, dintre partidul nostru și partidul d-lor poate să deschidă oricând această mapă, fiindcă nici obrazul nostru nu are să roșească, și nici interesele politice ale neamului nu vor suferi pe urma acestui pact.

Zicești, că mai de mult, în anul trecut, a fost o dureroasă și penibilă atmosferă de canibalism politic. Aveți dreptate, domnule Tătărăscu și poate dacă este vorba să restabilim faptele și să arătăm cine a îndulcit mai mult aceste raporturi și cine a căutat să smulgă din viața politică buruienile răveninat veți vedea că noi suntem pacificatorii partidelor politice.

Nu vreau să primim o specială grațitudine pe urma atitudinii noastre, care nu este decât rezultată noastră sufletească și rezultată ideilor, care ne călăuzesc. Vreau însă să recunoașteți cu toții, că partidul poporului și în opoziție ca și la guvern, în lupta dintre partide, nu s'a folosit niciodată de arme otrăvite și că a fost totdeauna la culmea loialității care ne-a călăuzit.

Dv. preconizați o idee, ideie ca să nu se mai facă politică de pact dela partid la partid, în chestiunea minoritară, și ziceți, dv.: ar fi bine să se facă o politică națională, o politică de stat. Este o idee care o apreciez și nu am decât un singur regret, domnule Tătărăscu, un regret, cum am zice, de ordin cronologic, anume că o manifestați într'un mod postum.

Ce bine era, domnule Tătărăscu și ce util era pentru țară, dacă în loc să o setsizați astăzi, ați fi practicat-o acum un an și jumătate! În orice caz, ideia în sine și caracterul de principiu al acestei judecăți politice, al acestei formule, pe care dv. o lansați, nu este atinsă câtuși de puțin pe urma setsizării oarecum tardive din partea dv.

Eu exprimând și judecata guvernului și îndrumarea personală a judecății mele, vă spun că primesc cu foarte mare bucurie această idee.

Da, să se facă politică națională față de minorități și ași lărgi noțiunea: nu este numai chestiunea minorităților, care este în discuțiune și față de care ar trebui să facem o politică unitară, dar sunt încă alte mari probleme, în fața cărora toate partidele de guvernământ și toate partidele serioase ar trebui să cadă de acord, cu deosebire în aceste zile, în aceste vremuri, când statul are nevoie de o mare liniște sufletească.

Adică de ce nu în chestiunea politicii externe? De ce nu în chestiunea armatei și alte câte-va mari probleme fundamentale ale vieții noastre de stat? Nu ne-am putea întruni, noi, conducătorii partidelor politice și, stând de vorbă, să fixăm un punct de vedere și o judecăță unitară?

Cred, domnilor, că aceasta este o opinie sănătoasă pe care dv. o lansați și pe care eu cred că trebuie să o augmentăm având în vedere și alte chestiuni importante.

Ba, merg mai departe și zic: dacă conducătorii partidelor noastre ar cădea de acord să fixeze o judecată unitară, în fața marilor probleme, venind vorba de partidele minoritare, eu cred că și dănele ar fi de acord cu această judecată unitară, fiindcă ar avea garanția că după ce am stabilit o înțelegere cu toții, are să dăinuiască și nu are să sufere prin schimbarea de guvern. Cred, deci, ca concluziune practică, că e bine să cădem de acord și să stabilim o convingere unitară.

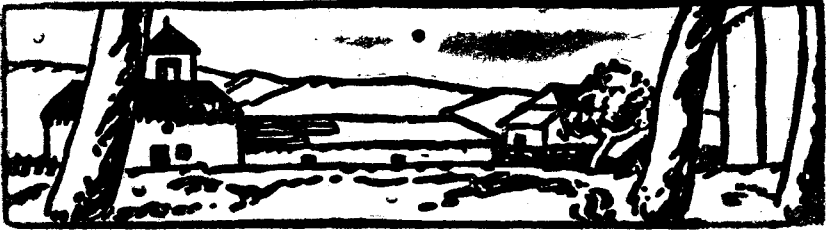
Credeți că această invitațiune trebuie să pornească din partea guvernului? Eu domnilor, mă fac ecoul dorinții d-v. și la rândul meu voi invita, pe reprezentanții partidelor de opoziție să vină ca împreună cu noi să stabilim acordul unitar al politicii naționale și față de problema minoritară și față de problema care suportă o concepțiune unitară. Acesta este răspunsul care vi-l dau din partea mea, domnule Tătărașcu.

Vă mulțumesc pentru atmosfera de calm și pentru cuvintele reverențioase pe care le-ați avut discutând o chestiune în care puteau să fie fricțiuni de păreri între noi. Desigur că vă dați seama că guvernul actual în frunte cu generalul Averescu, nu poate să fie vulnerabil, atunci când vine vorba de ideile fundamentale ale existenței noastre naționale. Ar fi un paradox, cred, ca, atunci când vorbim de românism, noi în frunte cu șeful nostru, care am dat de multeori examen în această chestiune și în materie de dragoste de neam, am putea ca să primim sugestțiuni, având aerul că educațiunea noastră în această materie este incompletă.

Ca o concluzie practică, deci, eu socotesc că discuția de astăzi nu are altceva decât meritul de a fi lansat o problemă. Concluziile practice le așteptăm de aci înainte. În orice caz, guvernul își merge și mai departe drumul său de politică de toleranță și vă rog să aveți cu toți încredere că și mâna tare, care ne conpuce și bunul simț și blândețea, pe care ne-o impunem, sunt la locul lor.

Octavian Goga

Balada îngerului mort

*Un Arhanghei s'a lăsat în curte când eram copil
Și mi-a spus că dacă-i dau din codrul meu de pâine
Mă ridică 'n cărcă și mă duce
Din clopotniță până 'n răscruce
Și de acolo înapoi
Până 'n curtea caselor, la noi.*

*Îngerul era flămând : i-am dat
Jumătatea pâinei mele... M'a urcat
Între aripele-i calde, prăfuite
Între coastele-i slăbite
Și simțeam, când mă purta în slavă,
Cum îi bate inima bolnavă.*

*— Ingere, sărmane, cum îți bate inima!
Ce neazuri ai avut la casa ta,
În azurul cerului,
La porunca Domnului?
Înimioara ta îți bate,
Printre coaste deșirate,
Vana tâmpelor îți bate,
Spune-mi, te doare, frate?*

Ingerul nu mi-a răspuns nimic
Tot mai sus simțeam cum mă ridic
Am atins lumina clopotului nalt
Și de acolo am țîșnit în salt
Tot mai sus, pe neumbluta cale
Cusele se micșorau în vîle
Turmele fierbeau în mușuroi
Crucile din cimitir erau trifoi

— Ingere, mi-e frică, hai acasă,
Mă domol de cum urcași mă lasă!

Nu-mi răspunse — Arhînghelul, dar s'a lăsat
Binișor, la marginea de sat,
Dumnezeu în cer era 'ncruntat
— Dă-mi o pană din aripa ta
Să mă creadă când le-o povestii cândva
C'îm plutit în cărcă unui heruvim
Ce ne duce numai când murim!

Aș fi vrut să-mi zică nu
Dir și-a smuls, surăzător, o pană.
A rămas în locul ei un vîrf de rană.
In priviri, o lacrimă-i trecu.

Gubenă și pămîntie fața lui, —
Singurul Arhînghel ce-l văzui.
Cale bună — și s'a dus
Înspre munți, dir nu prea sus
Iar în munți s'a prăvălit
(Poate unde pana i-a lipsit).

Ani și ani, de-atuncea port
Dirul ingerului mort.

Nimenia nu m'a crezut că greul fulg
Dintr'un înger mi-a fost dat să-l smulg.
Dintr'un înger trist care-a murit
Pentru cine știe care fuptă os în lit,
Dintr'un înger alungit din cer flimând
Cire Domnului a 'mpotrivit un gân l.
Pina îngerului, ca o rază
Iuina, de-utunci, îmi luminează,
Ingerul ce poarta cerul îi mi-a fost deschis,
Ingerul pe care l-am ucis.

Ion Dinu

Dezarmarea spirituală

Comisiunea pregătitoare a dezarmării lucrează la Geneva și agenția Rador ne-a transmis modul în care delegatul român a fixat punctul nostru de vedere: este o variantă a celebrei butade a lui Alphonse Karr «que messieurs les assassins commencent»...

Desigur, nu trebuie ca această conferință să se termine cu un eșec, deaceia se va amâna soluția și de data aceasta.

Din această procedură de amânare, a vrut Președintele Coolidge să scoată problema dezarmării: navale și aeriene, pentru a o examina separat într'o conferință a dezarmării navale. Titlul conferinței, nu corespunde scopului: Statele-Unite au astăzi supremația forțelor navale și nici nu discută diminuarea lor. Dar, ar dori să păstreze această supremație, fără sacrificii noi și a invitat puterile navale la un fel de.. sinucidere prin persuasiune. Italia și Franța au refuzat să participe la conferință luând astfel apărarea națiunilor sărace și marinelor mici, în fața memorandum-ului american despre care Henry de Jouvenel spune că este «le manifeste des nouveaux riches du militarisme».

Dezarmarea, deci, nu face progrese nici la Geneva, nici la Washington.

* * *

Ar trebui ca discuțiunile asupra dezarmării materiale să fie precedate de discuțiuni asupra dezarmării spirituale. Câtă vreme națiunile se vor învrăjbi între ele și vor menține motivele

de suspiciune reciprocă, va fi imposibil ca vre-una să ia generoasă dar periculoasă inițiativă de a dezarma. Vechea deviză romană domină raporturile între State: si vis pacem, para bellum.

Comentând o comunicare făcută de d. Emile Bourgeois, la Academia de Științe morale din Paris, d. Charles Maurras relevă «inarmarea spirituală a Germaniei». Politica germană «susține, prepară, amenajează în ordinea spirituală, ceea-ce se urmărește și se dezvoltă în ordinea armamentului», scrie Maurras; iar în ceea-ce privește înarmarea Germaniei informațiile nu sunt liniștitoare.

Aceeași constatare cu privire la «inarmarea spirituală» — ca să întrebuițăm expresia lui Maurras — putem s'o facem despre Ungaria.

Deschiderea Parlamentului din Budapesta — în Februarie — a dat loc unei manifestații iredentiste. D. Tibor Zoitvay, noul președinte al Camerei, a spus în discursul de deschidere că «obscuritatea nopții maghiare nu se va risipi atâta timp cât sfânta noastră coroană nu va scipi din nou cu vechea sa strălucire», iar baronul Wlassico, noul președinte al Camerei Magnaților, a manifestat regretul că «intolerabila situațiune creată de tratatul dela Trianon a pus numeroase familii eminente prin strălucitele lor virtuți istorice în imposibilitate de a exercita dreptul lor de a fi reprezentate în Camera Magnaților, drept care le-a fost garantat în perpetuitate». Mai accentuat încă, a vorbit contele Aurel Dessewffi, procuror general, spunând că ia parte la dezbaterile Camerei «Ungariei mutilate» din datorie patriotică, dar că nu înțelege să prejudicieze prin această participare «factorilor constituționali existând pe baza continuității legale» și în particular «drepturilor suveranului legitim al Ungariei și justelor pretențiuni ale națiunii maghiare întregi».

Aceste cuvinte sibiline sunt interpretate de «L'Europe Centrale» ca fiind expresiunea pretențiilor maghiare asupra teritoriilor liberate. «Astfel, scrie confratele din Praga, prin manifestațiuni iredentiste, deci ostile țărilor vecine, își inaugurează oficial existența noul Parlament maghiar».

Desigur, nu putem da acestor manifestații o importanță excesivă. Totuș ele traduc starea de spirit din Ungaria actuală «vindicativă și feodală» — zice revista din Praga și demonstrează cât de puțin preparate sunt spiritele pentru dezarmare. Zilele acestea telegramele din Budapesta au confirmat aceeași stare de spirit.

Contele Appony a declarat în comisiunea afacerilor străine

a Camerei deputaților că nu va putea primii niciodată «o politică ce ar însemna consolidarea stării imposibile de lucruri creiată prin tratatul dela Trianon» și a criticat hotărârea Consiliului Ligii Națiunilor în chestiunea optanților unguri. «Consiliul Ligii Națiunilor, a spus Conte de Appony, a dovedit că nu este o corporațiune capabilă să exercite funcțiuni judiciare». Și oratorul maghiar a lăsat să se întrevadă «grave consecințe cu privire la viitoarea atitudine a Ungariei față de Liga Națiunilor».

Firește că aceste rodomontade n'au nici o importanță; ele însă demonstrează că înainte de dezarmarea materială, trebuie să se realizeze dezarmarea spirituală.

* * *

Concluziile acestei sumare examinări a situației nu pot fi totuși de un pesimism dezolant. Tranșarea pașnică a litigiului italo-jugoslav, este de natură să inspire încredere în forțele morale care lucrează la opera pacificării.

Italia a fost înfățișată de adversarii fascismului ca fiind mânăta de spiritul de aventură, dominată de imperiasism. Multă vreme s'a exploatat posibilitatea unui conflict franco-italian, pentruca acum în urmă să se sublinieze tendințele agresive ale Italiei spre Adriatică.

Conflictul franco-italian s'a risipit în domeniul fanteziei, unde luase naștere. În Franța, opinia publică își dă socoală de forța latină a Italiei și de faptul că o asociație franco-italiană ar reprezenta «un bloc de opt zeci de milioane de latini repartizați din punct de vedere geografic pe un teritoriu continuu, atingând deoparte Orientul, de alta Septentrionul». Ori ce forțe oculte și tenebroase ar lucra la disocierea acestui bloc, la învrăjbirea fratricidă dintre Franța și Italia nu vor reuși de cât să fortifice legăturile latine dintre cele două mari națiuni.

Conflictul italo-jugoslav este pe cale de aplanare după cum rezultă din ultimele telegrame. Este de relevat cu ce abundență au eșit din oficine misterioase de propagandă, cele mai alarmante știri. «Le Temps» din 31 Martie, scria că «nu trebuie primite decât cu cea mai mare prudență, cu toate rezervele pe care le cer zvonurile a căror confirmare clară și netedă este imposibil de găsit în examenul faptelor oficial stabilite, informațiile senzaționale care tind a face să se creadă că un conflict se prepară».

Desigur, ziarul francez se referă și la informațiile ziarelor germane, care s'au grăbit «să sulte peste foc» (cum scrie «Le

Temps») și să pună în cauză Franța, care ar încuraja o politică anti-italiană a Jugo-Slaviei. «Nu există un guvern, adăugă ziarul francez, oricari ar fi interesele sale particulare, care să poată privi cu liniște eventualitatea unor complicații politice, cari ar risca să provoace o nouă criză europeană și să ruineze în mod iremediabil opera de pace, la a cărei realizare se lucrează, din toate părțile, cu bună-credință»,

Pentru ca această realizare să nu rămână în domeniul abstract al ipotezelor umanitare, trebuie să se lucreze la dezarmarea spirituală a națiunilor și mai ales să se combată propaganda de învrăjbire, care-și ia drept țintă tocmai națiunile mai interesate la păstrarea actualei stări de lucruri și la stabilirea definitivă a păcii pe temelia tratatelor.

A. A. Bardescu

Basarabia și interesele păcii

Mișcarea națională din Basarabia s'a încheiat, în 1917, prin desfacerea ei de Rusia. E un caz tipic de separație. Făcând parte până în 1812 din principatul Moldovei, Basarabia a reprezentat în corpul Rusiei un «fragment de stat», dispunând de o suveranitate potențială. Dreptul de separație al Basarabiei decurge, deci, din chiar principiile dreptului public. Deși, în cursul istoric al unirii sale cu Rusia, a avut de suferit mai mult decât alte regiuni limitrofe de pe urma colonizării rusești și a imigrării elementelor ne-românești, Basarabia și-a păstrat tot atât de bine integritatea nucleului său național. Revoluția rusească din 1917 a eliberat-o de sub jugul secular și Basarabia și-a arătat pe față voința sa de a se deslipi de Rusia. În caz de separație, dreptul de a recurge la plebiscit nu e recunoscut nici pentru partea oprimată, și cu atât mai puțin pentru opresori: Prin urmare, acest drept urmează să fie refuzat atât Basarabiei cât și Rusiei.

În afară de aceasta, instituirea unui plebiscit în Basarabia nici n'ar fi rațională. Țara aceasta abia a ieșit din revoluție. Reforma agrară și alte măsuri au creat tot felul de nemulțumiri. Plebiscitul n'ar face altceva decât să provoace o nouă izbucnire a luptei și o creștere a agitației ostile ordinii stabilite. Dacă în

toate țările, propaganda comunistă își plimbă fructele sale nefaste, aceasta ar fi de o sută de ori mai activă și mai primejdioasă într-o regiune învecinată cu țara Sovietelor. A admite plebiscitul în Basarabia înseamnă a deschide drumul propagandei comuniste dincolo de Nistru.

Apoi, lăsând la o parte pretențiile neîntemeiate ale guvernului societie asupra Basarabiei, drepturile istorice ale României asupra acestei provincii sunt indiscutabile. Iar chestiunea drepturilor istorice nu se rezolvă printr'un plebiscit. Dacă n'ar fi decât pe baza acestui principiu, și încă s'ar putea spune, că chestiunea Basarabiei nu e de natură a primi o soluție plebiscitară.

Însfârșit, am arătat să forma indirectă reprezentativă a plebiscitului e preferabilă celei directe. *Sfatul Țării* basarabean, care a hotărât asupra independenței și mai apoi asupra încorporării Basarabiei la România, a fost foarte apropiat de forma reprezentativă a plebiscitului. E adevărat că *Sfatul Țării* n'a fost instituit cu scopul de a se pronunța asupra celor două chestiuni de mai sus. El a fost convocat ca un organ însărcinat cu rezolvarea problemelor cari decurgeau din revoluție. Dar problema națională era una dintre cele mai însemnate.

În ce privește plebiscitul, Basarabia are multe puncte de asemănare cu Alsacia-Lorena.

Plebiscitul se poate aplica, sau nu, Alsaciei-Lorena? Această întrebare s'a ivit imediat după războiul din 1914-1918. Francezii au răspuns negativ. În 1871, ziceau ei, s'a săvârșit o violare de drept. De data aceasta, n'a fost vorba decât de o restaurare a acestui drept. Ce se poate aștepta, în asemenea condiții, dela un plebiscit? Acesta s'ar fi putut îndeplini, dar cine ar fi avut drept de vot? Aci stă toată dificultatea. Firește, că nemții așezați după 1871 nu puteau să facă parte din corpul electoral. Dimpotrivă, trebuiau să fie întrebați toți locuitorii cari plecaseră din Alsacia-Lorena dela 1871 înapoi. Tratatul dela Versailles sancționează anexiunea acestor provincii de către Franța, fără plebiscit. E evident, că toate aceste complicații au fost înlăturate numai pentru că dreptul istoric a fost pus pe primul plan.

Chestiunea Basarabiei se înfățișează în condiții asemănătoare; nu e cu puțință să nu ținem seama, aci, de dreptul istoric al României, moștenitoare a drepturilor Moldovei.

Iată pentru ce politică românească de renunțare la plebiscit trebuie să găsească aprobarea tuturor. Nici din punct de vedere

juridic, nici din punct de vedere rațional, plebiscitul nu e aplicabil în Basarabia.

Totuș, problema Basarabiei trebuie să fie rezolvată, odată pentru totdeauna și de aci înainte să fie scoasă din discuție.

Cum vom ajunge la acest rezultat? Iată o chestiune care privește politica practică a diplomației. Acesteia îi revine grija de a găsi o deslegare. Cât despre noi, sarcina pe care ne-am luat-o e aceea, de a scoate în relief întreaga sa însemnătate pentru interesele păcii europene,

Desigur, soluția definitivă în chestiunea Basarabiei presupune o renunțare a Rusiei la pretențiile pe cari le are asupra ei. Dar Rusia nu recunoaște noul regim al acestui teritoriu, păstrându-și astfel, pentru viitor, pretextul de a interveni militărește în cazul unui conflict în Apus sau al unei schimbări în situația internațională. Deocamdată imperialismul sovietic e neputincios. Această neputință a sa rezultă din stabilizarea născândă a ordinii europene. Un zid de neîntălegere reciprocă și complectă desparte Rusia de Europa. În fața Rusiei Sovietice se găsește blocul unit al puterilor victorioase în războiul mondial. Dar ar fi de ajuns să înregistrăm o schimbare în situația internațională, sau vreunul din vecinii Rusiei să rămână izolat, pentru ca Sovietele să devină, ocrotite de impunitate, un factor grav al dezorganizării în Europa. Astăzi, țărănimea rusă e împotriva oricărui război. Dar toată presa e în mâna guvernului sovietic. Dacă îi e cam greu să convingă pe țărani despre necesitatea unui război în afară, nimeni nu poate să garanteze că acest lucru nu se va putea întâmpla mâine sau poimâine.

Astfel, chestiunea Basarabiei stă în legătură cu problema Rusiei, care e de o însemnătate mondială. Până acum, nimeni n'a găsit un mijloc radical ca să rezolve această problemă. Deocamdată s'a recurs la tactica pasivă: tactica expectativei, așteptând să se producă în Rusia anumite schimbări politice interne. Dar aceste schimbări, destinate să scadă efectele otrăvii bolșevice, trebuie să măturisîn, nu întârziează prea repede.

În clipa de față, Rusia are o situație internațională izolată. Pricina trebuie ciutată chiar în natura bolșevismului. Regimul comunist, privit ca sistem raționalist, nu se poate întări decât ca un regim mondial. Nu se poate menține într'o țară o organizare economică raționalistă, câtă vreme pretutindeu aiurea domnește libertatea individuală economică și juridică. Drama guvernului

moscovit e aceasta, că n'a reușit să introducă capitalul socialist decât într-o singură țară, și n'a izbutit să facă din steagul roșu al Rusiei sovietice un drapel al universului întreg, sau cel puțin al Europei. Așa ne putem explica anumite trăsături contradictorii ale Rusiei sovietice: tendințele sale imperialiste și neputința sa vastele sale planuri și izolarea sa politică; renunțarea sa la orice propagandă pe temeiul tratatelor și eforturile sale reale de a semăna dezordinea pretutindeni.

Slăbiciunea Rusiei sovietice e și mai mult subliniată de rezistența țărăniștii ruse în interior și de succesele tot mai mari înregistrate în domeniul organizației europene. Primirea în Societatea Națiunilor a puterilor învinse a făcut din această instituție: o adevărată Societate a Națiunilor europene și în parte, chiar mondiale. În afara de această instituție nu mai rămâne decât Uniunea Sovietelor. Din ce în ce se desemnează mai bine cei doi antipozii: Societatea Națiunilor și Rusia.

Pentru a le apropia, nu sunt decât două mijloace: Cel dintâi e de a pune capăt izolării politice a Rusiei, a o admite în Societatea Națiunilor. E o soluție, ca să zicem așa universală, a problemei rusești, care va îngădui și deslegarea celorlalte chestiuni de amănunt, legate de ea. Cealaltă soluție ar fi, să se rezolve fiecare chestiune rusească în parte prin presiunea colectivă și unanimă a puterilor, în speranța de a se ajunge astfel la o deslegare a problemei capitale; care e situația Rusiei față de sistemul politic european.

Care din aceste două mijloace e cel mai bun și cel mai practic? În împrejurările actuale, ni se pare că e mai cuminte a trece de la cazul particular la desnodământul general.

Calea care duce de la general la particular a fost părăsită de Europa în momentul când Lloyd George își propunea să „facă nego; cu sălbăteciile“, în loc să se bată cu ei. Renunțând astfel la orice ciocnire militară cu bolșevicii, Europa a renunțat la mijlocul de a constrânge Rusia să adere la Societatea Națiunilor. Adeziunea la Societatea Națiunilor e protivnică naturii însăși a boșevismului, proiectului său de a realiza Statele-Unite Sovietice ale Europei. Rusia Sovietică nu ar accepta ideea unei apropieri de Societatea Națiunilor decât în măsura în care aceasta n'ar amenința vastele sale proiecte și intenții.

Apropierea de care e vorba e sortită, deci, sau să rămână în suspensie pentru un lung șir de ani, cum s'a întâmplat cu datoriile Rusiei, sau chiar realizată, să ajungă fictivă.

Pentru a nu ne face iluzii și pentru a atinge mai siguranța, trebuie să recurgem la cea de a doua cale, aceea care duce de la particular la general. În locul unei ofensive totale pe întreaga linia frontului, e mai bine să aplicăm sistemul unor presiuni puternice cu privire la fiecare litigiu în parte.

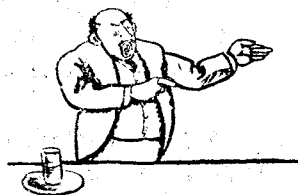
Cu deosebire în chestiunea Basarabiei, politica statelor europene ar trebui să tindă spre o complectă clarificare a laturei ei juridice. Acest scop poate fi atins prin definiția exactă, cuprinsă în acte juridice, a consecințelor cari ar urma nerespectării *status-ului quo* în Basarabia de către Rusia Sovietică. Statele europene trebuie să garanteze inviolabilitatea Basarabiei. Ele ar fi putut să adreseze în mod colectiv o propunere de arbitraj sau de bune servicii pentru rezolvarea pe cale pașnică a chestiunii Basarabiei.

În cazul, foarte probabil, când Rusia Sovietică ar fi refuzat să recunoască Basarabia ca făcând parte din România, puterile europene ar fi putut să încheie un acord cu România, garantându-i integralitatea și inviolabilitatea teritoriului basarabean. Istoria dreptului internațional cunoaște multe exemple de asemenea garanții.

Aici mai mult decât oriunde ar fi trebuit să se aplice principiul garanțiilor, de oarece e vorba de interesele europene. Puterile europene au și făcut un pas pe această cale, semnând tratatul dela 28 Octombrie 1920. Dar numai un pas. Chestiunea rămâne tot nerezolvată și constituie o amenințare pentru pace. Logica faptelor cere să se facă și cel de al doilea pas, garantându-se *statu quo* al Basarabiei. Această măsură juridică ar face lumină în chestiunea Basarabiei și ar duce la o soluție favorabilă pentru viitor.

Creând, printr'o politică de dreptate, un nou drept, vom contribui la întărirea ordinii în Europa de după război. Dela rolul unor simpli spectatori sau analiști ai istoriei, care se face acum, ne vom ridica la rolul unor părtași conștienți ai unui proces istoric.

Alexandru Boldur

Idoli și icoane. Artă nouă

Pictura și sculptura românească au suferit în ultimii zece ani de năvala unor curente moderniste și primitiviste în care se încarcă câteva intenții bune și mult snobism cosmopolit. Mișcarea nu a fost de cât o maimuțareală a unor manifestări din străinătate și tragedia acestei sărăcii de originalitate e comică tocmai prin faptul că pretindea să fie cât mai individuală, cât mai originală.

Or, originalitatea imitată nu e nicicând originalitate, iar personalitatea împrumutată dela altul nu e nicicând personalitate proprie.

Primitivismul acestor artiști contrasta strident în falsitate în orice încadrare de teorie tradițională, pentru că nu era un primitivism românesc, ci cel mult un jazband pictorial de artă neagră sau patagoneză. Nu se puteau regăsi în oglinda de apă a trecutului străin.

Un primitivism românesc ar fi fost totuși posibil dacă acei anumiți artiști, în loc să importeze mode ar fi stăruit să descopere în trecutul nostru începuturi și înfloriri artistice. Legile artei, atât de puțin cât au fost deslușite, adevărate pentru fiecare popor și fiecare țară un stil și întru cunoașterea acestui stil de artă, strădania a fost mult prea mică la noi. Și totuși primitivism a fost nu numai în străchini și țesături.

Preocuparea se înfrățește cu marile credințe cari în domeniul politic formulează principii de viață națională și adevăruri dătătoare și păzitoare de granițe românești, așa încât căutarea adevărilor estetice singură va limpezi și drumurile în care înaintează arta acestor ținuturi. Modernii noștri primitiv ști nu au, însă, nici mentalitatea sufletească pretinsă de arta primitivistă și nici nu au încercat, să cunoască fântânile de inspirație pe care le păstrează trecutul nostru. Problema nu a interesat încă nici pe esteticianii noștri foarte tari când e vorba de parafrizat o teorie străină și nici pe arheologi, cari firește sunt mai îndepărtați de problema frumuseții.

Ne este oarecum neplăcut să pătrundem într'un subiect atât de vast cum e primitivismul românesc mărginiindu-ne numai la câte-va sumare indicații ce abia încap într'un articol lipsit de posibilitatea ilustrărilor pe baza cărora să înaintăm și mai sigure afirmațiuni. Și totuși primitivismul românesc nu-și va avea o dezvoltare normală decât atunci când materialul autohton va fi bine studiat și se va ajunge la deplina lui cunoaștere.

În câteva din muzeele țării se găsesc statuete preistorice și barbare demne să fie reproduse într'o publicație de artă. De pildă la Craiova, între borcane cu spirt în care se păstrează foetuși cu două capete și alte bazaconii, se afla o minunată statueta preistorică în piatră verzure de o sobră concentrare artistică contrastând cu scâlbăierile moderniste. În alte colecții regionale alți idoli și mai interesanți. Ultimele reminiscențe ale idolatriei le mai păstrează misteriosul obicei popular al Caloianului când copiii de țărani plămădesc un chip de pământ ars la soare pe care în cântece și bocete îl vor încredința celeilalte lumi în jertfă pentru primăvară. O însemnare rătăcită din Dacia preistorică, amintește cum că învâțatul Domnitor Dimitrie Cantemir ar mai fi văzut în munții Carpaților stânci zugrăvite cu închipuire de simbol religios, și «Omul» nu ar fi alt-ceva decât un idol dintr'o străvechie epocă, poate chiar adevăratul Prometeu — dovedit fiind-că cei vechi confundau geograficește Caucazul cu Carpații.

În legătură cu arta noastră nu ne interesează însă decât acele documente în care forma plastică a rămas și mai permite studierea.

Ită de ce lăsăm deocamdată departe toate orientările pe care le aduce sublinierea problemei în materialul de basm popular și de colinde, în care totuși se întrevăd atâtea chipuri dintr'o

mitologie pierdută. Pe acest drum ar fi să pornim mult mai înarmați cu toate luminile psihoanalizei.

Materialul plastic — bronz și piatră — par a fi fost mai puțin întrebuințate de locuitorii primi ai acestor regiuni. Cele dintâi și mai numeroase dovezi de artă sunt de lut — și regiunile Cucuteni Vâdastra au dat o întreagă serie de forme noi în olăria preistorică. Această olărie păstrează de multe ori în întregul vasului linii de trup omenesc, dacă legăm ideia vaselor smălțuite de obiceiul zugrăvirii corpului, nu credem totuși că aceste ornamente au fost identice cu acele ale oricărui trib sălbatic. Artă cea veche aproape se contopea cu religia. Forma căuta să fie un simbol, dar armonia decorativă făcea parte din.ucernicie și de aceea opera, oricât de simplă, nu era trivială. Acele câte-va piese antice pe care le cunoaștem sunt rare — ori erotice — și în grosolănia nedibăciei păstrează totuși un echilibru care atunci când se desăvârșește ajunge la o grație alta decât cea cunoscută esteticii greco-romane și aceleași caracteristice revin prin secole oridecâte ori turbureala influențelor se limpezește.

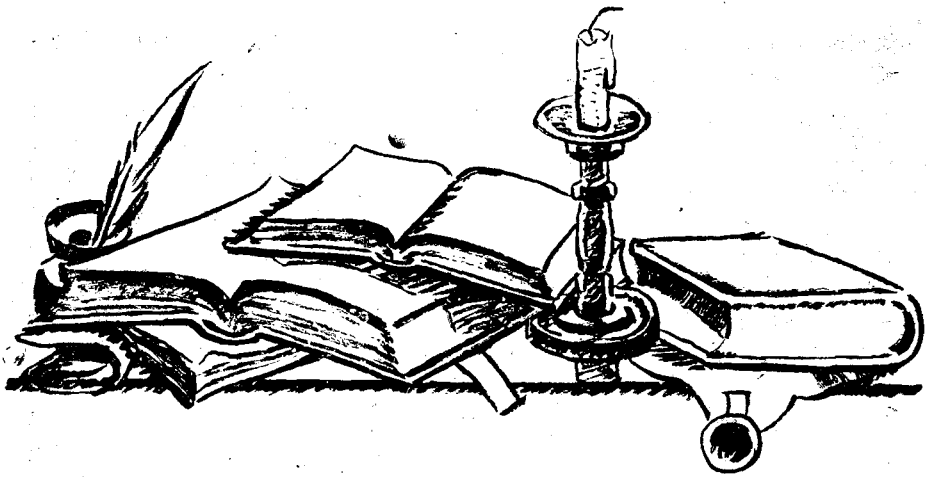
Creștinismul dând un nou avânt picturii pentru că orice reaprindere de credință religioasă reîmprospătează arta — țara noastră a fost îmbogățită cu acele mii și mii de icoane în care stilurile și influențele se recunosc ușor. Icoana slavonă cu horboțele și ferigile de aur, icoana muntelui Atos cu sfinți prelunghiți în fonduri de apus untdelemnii, icoana germanică la care tipul figurii se rotunjește limfatic, icoana italiană grațioasă și sentimentală.

Colecționarii s'au repezit asupra lor conduși de capriciul modei și între toate aceste opere de credință au desprețuit și au lăsat de cele mai multe ori pe cea mai interesantă, icoana țărănească.

Atunci când vom avea un serios studiu asupra acestei icoane, se va sublinia faptul că împrumutând continuu influențe dela toate celelalte țări asimila aceste influențe revenind spre un a.elaș tip, care cu calitățile și defectele lui constituie stilul românesc.

Precum puhoai de emigranți se contopesc și devin o rasă americană în noul continent, cu caractere biologice precise, precum se închiagă și se desfac popoarele, tot astfel și arta autohtonă a dovedit prin secole trainice reveniri care sau nădăjdea personalității naționale în sculptura și pictura ce s'au înstrăinat până la pierzanie de atâtea ori.

Adrian Maniu

In loc de cronică teatrală

Ne-am jeluït de câteva ori de ingratitudea rolului de cronicar, împlinit cu sinceritate. Cronicarul e un observator, care se înșeală, probabil, mai des de cât presupune, însă colportează și răspândește, ca o datorie culturală și inutilă, impresii personale, provocate de un obiect cultural și inutil. Tiparul care generează toate operele inutile, a dat naștere și funcțiunii arhivarului de judecăți, înregistrator de impresii.

Câtă vreme lucrurile se petrec în stricta ipoteză și autorul de inutilități și vameșul lor se comportă rece și agreabil, ca sticla de coniac față de paharul cu picior, ca două piese de muzău sub cristal. Neplăcerea rolurilor se iscă între intelectele vii, contemporane în timp și vecine în spațiu.

Un domn cu care te găseai în cei mai buni termeni sociali, pe care sub toate raporturile îl stimai, te vizitează într'o bună zi, scoate o poezie din buzunar și ți-o citește. Sau tipărește o carte și ți-o trimite cu autograf. Sau face o piesă de teatru și te invită să o vezi. Sentimentul care îl împinge să-ți citească poezia lui, să-ți dăruiască volumul și să te cheme la teatru e clar: autorul te înlanțuiește, îți torturează libertatea și îți indică direcția de apucat. El asimilează ofranda cu dulceața și cafeaua obliga-

torie, făcută ca să fie înghițită cu un surâs și cu observația: — Pentru ce te-ai mai supărat?

O farfurioară cu smeură se înghite relativ ușor; indigestia consecutivă privește exclusiv stomacul. Inșă este greu de îngurgitat o poezie proastă, o carte proastă, o piesă de teatru proastă. Aceste coloniale intelectuale se adresează unei ființe extrem de complexe, unei lumi, unei sinteze. E vorba de cauza cauzelor, de acel mare impalpabil care leagă în singurătatea misterelor luntrea rătăcitoare a inteligenței, provizorie și eternă, vislită și agitată, plutitoare și fragilă. Intr'însa fiecare veac omenesc a aruncat o floare și din toate constelațiile s'a scoborit o stea. E tezaurul nostru concentrat. Din când în când, câte un sfânt a umblat cu ea o bucată de timp, i-a încercat lopețile, înecat în azurul cel de dedesubt sau în cel de de-asupra.

Face să te joci de-a ziua de azi, de-a momentul oportun, de-a relația strânsă, de-a gădiliciul și de-a feliicitarea vie cu acest giuvaer? Ce vor zice părinții voștri, pe care i-a chinuit o viață întreagă cumplita mediocritate ambientă și i-a bubat otrava răbdării? Vă puteți voi întovărăși cu agrementele deșarte, cu minciuna activă și cu fariseismul profitabil care pe ei i-au ucis?

Când te poștește să-l ascuți și să-l citești, autorul și-a lăsat în majoritatea cazurilor o profesiune precisă, o medicină, o magistratură, o deputăție, o inginerie, o advocatură, apucat de o stranie fantezie de-a se scula din scaun și din catedră și de-a umbla călare, deghizat în mătase, pe un armăsar cu aripi. Bancherul se roștește poet și omul politic dramaturg. A cunoscut în familia lui „un caz interesant“ și-l transpune în hîrtie și-l transportă mai departe.

Ce-i această căpiere literară, această juventute la bătrânețea unei cariere și cum poate ea intra în aliaj acceptabil cu orice meșteșug și adeseori cu orice calibru de caracter? Ești câte odată solicitat să colaborezi la revista câte unui domn opulent, care nu are nici în mănecă nici în clin cu literatura, care își întrebuințează legăturile, prestigiul și subalternii ca să-și plaseze, niciodată în pierdere, publicațiunea lui, în concurență deloială cu agenții reali ai intelectului, goniți de pe tărâmul lor în meștusugurile cele mai contradictorii. Când nu se vedește foamea de beneficii suplimentare, ce-i această funestă contribuție la prostirea cititorului? Un domn fost ministru, care mai 'nainte fusese actor,

nu putea înțelege într'o convorbire cu un confrate, incapacitățile scriitorilor de-a realiza averi din publicațiile literare calificate. D. fost Ministru, încă din primul an al apariției revistei sale, la care prezidau valorile-i diplomatice și chintesențele-i cerebrale, a pus de-o parte, (mon cher) suma de opt sute de mii de lei.

În momentul în care s'a vădit, autorul crede că nu s'a întâmplat nimic, nici-un zdruncin și nici-o schimbare. Pentru el titlul de literat, de autor dramatic, de romancier, de poet, este o prelungire naturală, un fel de stradă la stânga, a bulevardului profesional și el crede normal, dacă e doctor, că trebuie să-l admire toți bolnavii lui și dacă e om politic să-l proclame alegătorii și prietenii, cărora le-a dat câte-o strângere de mână. În mintea lui planurile nu se întrerup, se continuă plate, netede și succesiv. El gândește că este și o datorie să fie proslăvit, fără să se simtă câtuș de puțin obligat să intre în nouile teritorii cu o individualitate expresivă. Se și uimește când se bănuie cu politețe, pus la îndoială.

Acest autor boleşte de inconștiență și-i o căprioară naivă a lipsei de auto-critică. El te ofensează cu o lubricitate ieftină de periferie, îți impune violența înfumurării lui, te covârșește cu grosolan, cu puturos și cu banal și trebuie să-l împrejmuiești cu parfume de tămâie, pentru că l-ai stimat în omenia sau în meseria lui.

El nici nu știe că a călcat în iarba oprită, în care, ca să nu se cocoloșească, au dreptul să circule-singurile luna și umbra. Toată țara fiind moșia lui politică, el face din toate domeniile gândului un conac, în care se înstălează, sau un parc de vânătoare, pe care-l mută alături de club ori peste drum.

Pentru literatură, domnilor, se cere o vocație categorică, nouă și definitivă. Amabilitățile, concesiile și umilințele sunt practicate în viața socială, care vă aparține, abili, șireți și inferiori. Tărâmul celălalt aparține altcuiva. Acolo paște Sfinxul, liniștit și resemnat: nu-l întărațați. Nu-l siliți să-și zmulgă copitele din silexul în care și le-a înmormântat.

T. Arghezi

Insemnări literare

„Fuga lui Șefki“ de Em. Bucuța

În scrisul d-lui Bucuța se intră, oarecum, cu greutate. La gura peșterii sale găsim bolovăniș ascuțit și plante înalte, verzi, cu spini. Ferind însă tălpile și dând deoparte, cu grijă, spinii, pătrundem într'o peșteră plină de lucruri minunate. Așa e și omul. Ca să pătrunzi la căldura și sinceritatea sufletului său, trebuie să spargi chiurasa de bronz a unei aparente răceli. Pe urmă, când prinzi ritmul de înaltă aliură literară, care-i caracterizează tot scrisul, — orice urmă de efort din parte-ți, dispăre, — și o îmbucurare serioasă și profundă este tonalitatea isonului sufletes: care, ca un bas de orgă, te urmărește cât ține lectura.

În «Fuga lui Șefki», ni se aduc tipuri și crâmpee de viață, foarte singulare. Acțiunea se petrece în Dii, Vidinul timocean, — loc călăt de scriitor, — înțeles și iubit de el... Aici trăiesc laolaltă felurimi de neamuri: valahi, având legături misterioase, peste vreme, cu băștinașii din țara mare, — *băgari*, adică bulgari, legați creștinește cu valahii, — ovrei din Spania, pripășiți Domnul mai știe cum prin aceste părți, — tureleți, rămășițe sfâșiate dintr'un trup mai mare de altădată, retras acum ca o apă spre miazăzi, — și alte neamuri mai mărunte... Negustori în bazar sau pescari prin gholurile Dunării și chiar pe mărele fluviu caln, care împrumută oamenilor neîndoelnic, ceva din nepăsarea și fatalitatea lui arhimilenară.. Toate curg ca și apele

ei... Dar apa aceasta le mai dă ceva: o vânjoșie și-o «asprime» din cele de oțel, încruntate dar bune, gața de isbucnire și totuși înțelepte... Iar orașul are case pitite, cu spatele la drum, ca niște ființe supărate pe lume, — întoarse spre viață interioară și spre taină orientală... Ogrăzile încărcate de pomi scunzi, se leagă una de alta prin porțițe interioare, — așa că poți trece prin zeci de gospodării, fără să pășești în hudiță... Și lumea aceasta — ca ori unde pe pământ — e involburată de năzuinți și patimi, de iubiri și uri, de acelaș fatidic mister al vieții omeneste, care știe că dăinuște, dar în van se străduie să-și afle rostul... Aici, în Dii a deschis ochii Șefki, turcalețul isteț, nedomolit, aspru dar duios, cutreerat curând de neostoite vreri, având în ființa lui și apele unor isvoare sufletești olteneste, — fugit de-acasă ca un «erete nebun» și ascuns în stufărișurile Dunării, unde începe a-priga meserie a pescăritului... Fără tată și mamă, el are în Dii un un unchiu, Ali, și o vară, — pe Umurli..., pe «cadănuța» Umurli. Șefki fuge de acasă și din pricina lui Umurli... floarea cea de preț înflorise de curândă vreme în sufletul turcalețului nebun, — o iubire pătimasă dar ascunsă, mare dar trufașă, aproape ură. Niciodată însă urechile lui Umurli nu aveau să audă șoaptele dragostei lui Șefki: iubirea lor avea să trăiască necunoscută, trebuind numai de cât să moară necunoscută... În jurul acestei înfloriri de iubire, rotește toată acțiunea romanului. Șefki, încăpățânat și trufaș, stă fugit și tace, vi-sând numai iubirea lui, — Umurli, plină de-o grijă înțeleaptă și de-o duioșie incomparabilă îl urmărește, sufletește, în peregrinările lui de «erete nebun», cum îl poreclește dragostea cadănuței, — iar unchiul Ali, și el turec îndărătnic, resistă și nu vrea să se ducă să întoarcă acasă pe cel fugit, — până într'o zi, când hogea îi spune că ar face bine să se ducă să recapete pe Șefki și să-l încredințeze iubirii lui Umurli... Sfat fatal, — căci Ali pleacă în această expediție noaptea și cade isbit de hangerul pescarului, starostele lui Șefki, care-l asemuise cu un hoț de pește, cotrobăitor de multe nopți, la vârștele din baltă... Șefki pricepe sacrificiul lui Ali și dându-și seama că el e vinovat de acest desnodământ, pleacă acasă să-și răpună viața, gândindu-se la Umurli, la cadănuța Umurli.. Simplu, foarte simplu, ca viața și ca moartea. Și 'n jurul acestei drame, palpita o parte din viața acelei adunări de oameni. Vedem pe ba' Anghel, stăpânul hanului, plăcându-i adunările și taifasurile lipsite de interesele clipei trecătoare, — pe Vicie, mătușa, ne-

spusă povestitoare, care, în ziua când Umurli și cu suratele ei, ascunse în căsuțele pitite, închipuiau nunta ei cu Șefki — îmbrăcate ca 'n povești — li spune povestea cu Harun-âl-Drept, parcă alegoria iubirii cadănuței pentru «eretele nebun», — pe Vasile Ilici, rusul răsvrătit, fugit din focul revoluției și ajuns, fără să știe cum, pe aceste limanuri, — pe Ion Desculțu, cel fugit de urgia ciocoiască din Oltenia, numai cu sumanul și cu un cavai, așa de lung, că trebuia cântărețul să întindă cât ce putea mâna ca să ajungă la cea din urmă gaură, — pe fârșarotul Apostol Poda «plecat după ajutoare și sfaturi spre miază-noapte cu roți de cașcaval și gata să ia drumul îndărăt, cu puști și ghiulele de mână», — pe călugărul Antim, — simbol parcă al sufletului românesc — venit cu dāsaga plină de cărți și icoane, tocmai din Ardeal, trecând prin țara veche, oprindu-se în Dii la prieteni, coborând de vale spre alte pâlcuri de Români, și făgăduind peste tot că se va reîntoarce la anul să le aducă alte cărți, alte icoane și alte povești...

Tot figuri tari, trase viguros cu creion negru, cu priviri aspre dar bune, cu mâini nodoroase dar moi, făcându-și veacul după îndreptările Domnului, așa, de vale către moarte... Chipuri întâlnite, înțelese și îndrăgostite de către romancier. Și el, ca și călugărul vagabond Antim, a plecat spre aceste ținuturi cu dāsaga iubirii, — și s'a întors cu greu și prețios aur, folosit apoi atât de bine într-o înjghebarea cărților sale.

Și pe lângă aceasta a mai adus și scumpe priveliști ale naturii: case, uliți, drumuri, — și mai ales mărețe fresce ale Dunării, — cea mare personalitate a apei, cu trupurile și cu viața ei legată atât de strâns cu aceea a oamenilor din preajma ei. Ascultați această înfățișare a Dunării: «Fluviul venea nesfârșit de după măguri păduroase și trecea măreț desfăcându-se în brațe pe după ostroave, umplând porturile, bătând zidurile sure și purtând cu el în zărea amurgită minarete de aur răsturnate».

Iar viața de sub sălcii, împletită cu aceea a pescarilor, iată în ce fraze lapidare și definitive, este redată: «Focul se făcea tot mai roșu și scântele începeau să se vadă. Oamenii creșteau în pâlpairile flacării sau se albăstreau și se pierdeau în umbră. Balta se umplea de susur. Când vre-un sbor înoptat mai tăia văzduhul, toate amuțeau. Liniștea parcă asculta. Și numai-decât apoi, când sborul se oprea scurt, ca speriat de câtă pace și cât gol făcuse, miile de focuri și de suspine porneau să sclipească

și să freamăte. Licurici și trestii, putregai aprins și fluturi cu fosfor în perișorii din coamă, vălvătai de apă stătută și pas de lup bătând marginile își amestecau fâlfăitul, pâspășul, tresăririle de lumină neașteptate. Oamenii nu se mai vedeau. Ceasul acesta îi acoperea cu aceeași undă, pe ei și pe ale lor. Viața ieșea din toate scorburile și se revărsa în voce. Tăcuse soarele, cu miile de mii de ciocane de argint ale lui, isbind deodată pe hăuri și punând toate în măsura lor. Păsări s'ar fi putut lăsa pe umăr pustaiicilor acestora ai Dunării, otaclul să plece la vale cu stărcii lui albi moșind într'un picior și păzind nemișcați întunerecul, broaște țestoase să iasă din mal și să treacă printre ei, mușchii să le urcă pe țarloe, lianele să-i lege. Nu-i privea. Stătea fiecare singur cu sufletul lui...».

Poezii cruli, sibileatî, de preț, — redată într'o limbă românească din cele mai alese. Cu și visul lui Șefki, în jurul dragostei pentru Umurli. Stă singur «cu sufletul lui» în bătă și vede înflorind pe ariile sufletului, vedenii luminoase: «Vede o apă de mătăasă verde în umbra de plopi bătrâni. Plopii de pe un mal și de pe celălalt făceau boltă, foarte sus... Înaintea lui, un stânjinel galben ieșit din vre-un trunchiu înecat și nevăzut, se înalță drept... Primăvara îl înconjura de pretutindeni și-l îmbăta...». Pe urmă alte vedenii: «Lumina se clătina roate, roate împrejur, ca niște flori-ale-soarelui mari, coapte, într'o adiere. Stătea îmbrăcat în atlas ca șofranul... Intrase în împărăția stânjinelului galben...».

După cât se vede, un poem al iubirii și al frumuseților firii, în mijloc de care înflorește această iubire. Căci poem este delicata iubire dintre Șefki și Umurli... Și mare îndrăzneală pentru scriitor să dea azi la iveală așa ceva, — în vremea pornografiilor și a libidinismului decretate subiecte literare favorite. Și totuși, să învingă, dându-ne azi, prin cartea sa, o podoabă a genului. Nu un lirism lacrimogen, nu elegie stufoasă și demodată, nu banală intrigă de roman, — ci o sănătoasă și cinstită frământare a sufletului tineresc, cuprins de jur în jur de apele mereu suitoare ale iubirii adevărate.

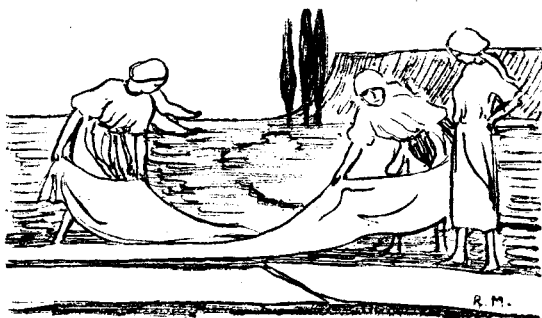
S'ar putea obiecta de unii, că vocabularul cărții păcătuiește prin invazia cuvintelor locale. În adevăr, la tot pasul ne lovim de denumiri, și expresii care sunt ale regiunii. Dar mă întreb; s'ar fi putut fie evita, fie înlocui? Fără îndoială că nu. Ele fac un tot cu viața descrisă, — dând culoare și relief povestirii. De

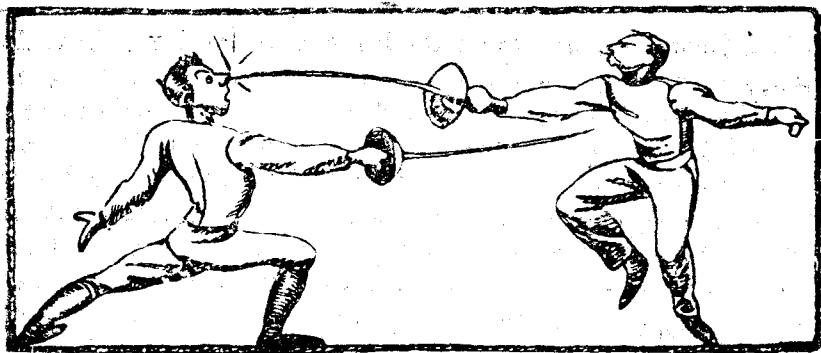
altfel, înțelesul lor se deslușește lesne, din complexul frazeologic. Înțelegem prin intuiție stilistică. Și chiar dacă nu înțelegem tot, dar citirea nu nu-nai că nu suferă din cauza aceasta, ci dimpotrivă interesul ei se mărește, ca într'un muzeu, în care, deși nu știm ce sunt multe obiecte, aceasta nu ne împiedică totuși de a le integra în aspectul general, ele făcând rolul de ațăătoare de curiozitate. Scriitorul nu putea să vină fără aceste flori ale locului de unde le-a cules... Se puteau oare înlocui aceste cuvinte prin perifraze?... Ar fi fost ridicul... Să nu le pună? Farmecul ar fi fost știrbit. Sunt cuvinte românești, care au drept la viață literară...

Așa cum ni-o dă această carte se situează izolat în producția literară din ast-timp. Și de-o distincție care o așează pe treptele cele mai de sus... Nepreocupat câtuși de puțin de hăuitorul dar deșertul sgomot din piața noastră literară, d. Bucuța, solid înfipt într'o cultură din cele mai largi, dă cărți de literatură sănătoasă, topite cu grijă, din cel mai bun minereu al sufletului său.

O carte de grație și de discreție, — pe care «Cartea Românească» a premiat'o, dovedind prin aceasta că i-a înțeles sensul și valoarea.

Al. Lascarov-Moldovanu

Insemnări

Sandu Aldea. — A murit un plugar dintre cei mai harnici. Un deștelinător de gânduri și de țărini. Viața lui va rămâne în amintirea noastră ca una din cele mai frumoase pilde prin sinceritatea cu care s'a realizat peste marginile scrisului. Astăzi se desprinde înțelesul vieții scriitorului Sandu Aldea, ca o dără de brazdă ce trece dealungul omenirii și urmează mai departe prin stele.

A început în nuvelele sale, în tinerețea lui și a literaturii, prin a zugrăvi viața de trudă și a câmpului, și nu degeaba țărani au semuit atât de admirabil hârtia cuprinsă de rândurile scrisului cu un pământ pe care îl lucrează plugul.

Apoi din ce în ce mai iubitor al celor pe care încercase cu atâta spor să le scrie, Sandu Aldea a ajuns să fie un propovăduitor al plugarilor — un înțelept veghind încoțirea lanurilor, un ajutor pentru toate holdele țării — înălțându-se de pe meleagurile scrisului până la marele simbol pe care îl

trăește în orice parabolă agricolă.

Sandu Aldea a avut fericirea de a-și trăi idealurile tinereții în cea mai neînșelătoare împlinire, și înțelepciunea profesorului de semănături apare astăzi ca o credință filozofică mult superioară contemplărilor de Nirvana descoperite de înțelepții Indiei, pentru că dela hotarul scrisului a mers pe urma plugului mai departe și acolo unde alții își găseau reculegerea prin odihnă, el o dovedea în muncă.

Pământul românesc, pentru a cărui îmbelșugare s'a trudit și a cărui frumusețe i-a fost dragă, va ști să ocrotească plin de blândețe adăpostul plugarului harnic — păstrându-l ca pe o semăntă ce în primăvara de apoi își merită reînviere. Căci pământul nu uită nici o dată semințele cele bune ce i se încredințează.

Spre complecta lichidare.

Ieșirea părintelui Agârbiceanu din partidul național-țărănesc are o semnificație mai adâncă.

Pentru toți cei cari au privit cu

imparțialitate, viața noastră politică dela unire încoace, faptele partidului național au trezit repețate nedumeriri. Acest partid, cu un trecut frumos în epoca luptelor pentru libertatea politică a fost supus după unire la un examen politic serios. Și la acest examen n'a reușit. Rațiunea de a exista a partidului național în cadrele vechilor concepții de luptă a încetat la 1918. Atunci s'a decis soarta lui: sau se adaptează politiciii integrale românești, sau rămâne cu concepția strămtă provincială, și atunci e condamnat la piere.

Partidul național, sub conducerea d-lui Iuliu Maniu, n'a înțeles să intre în ritmul larg al vieții noastre politice, ci a preferat izolarea. Astfel, încă dela 1918, soarta partidului era hotărâtă. Ce-a urmat, n'a fost decât o lungă și dureroasă agonie, o lentă destrămare.

Isbit, mai întâi, de acțiunea sănătoasă a d-lui Octavian Goga, care nu înțelegea să izoleze energiile Ardealului, ci să le angajeze în politica mare a țării, slăbit mai în urmă prin acțiunea d-lui Vasile Goldiș, apoi prin ieșirea doctorului Lupu, iar acum, în urmă, părăsit până și de părintele Agârbiceanu, partidul național-tărănesc își trăește ultimele zile.

După nouă ani de frământare zadarnică, se joacă finalul comediei. E o pedeapsă a Istoriei și un prilej de-a fixa o instructivă axiomă politică.

Realitatea confirmă ceea ce a dovedit d. P. P. Negulescu, actualul președinte al Camerii, în profundul său studiu „Partidele politice”. Cu erudiția necesară, cu o argumentație strănsă, d. P. P. Negulescu a arătat, înaintea cu câțiva ani de zile, cauzele pentru cari par-

tidul național e condamnat să dispară din viața noastră politică. Strânse, în logica sigură a d-lui P. P. Negulescu, concepțiile partidului național cădeau, una câte una, ca frunzele de foamnă la bătaia vântului.

Ceea ce a urmat, a dovedit, precis, că filozoful, retras din sgomolul străzii, a avut viziunea clară a realității. Ideile d-lui P. P. Negulescu erau identice cu ale d-lui Octavian Goga, care le enunțase în 1920. Dar atunci, partidul național a aruncat d-lui Octavian Goga epitetul de „trădător”, l-a hulit pe toate căile, ca pe unul ce strică splendida armonie a Ardealului. La hora mare a unirii d. Octavian Goga chema și pe ardeleni; ei răspundeau, că joacă bucuros, dar la ei acasă.

Astfel, neînțelegând rostul vremii, partidul național a căzut din păcat în păcat, trădând interesele Ardealului, pierzând, rând pe rând, pe toți cei cari vedeau realitatea. Să nu invinuiască pe nimeni partidul național, el pierd din propriile-i păcate.

De coticurile politice ale d-lui Maniu s'a săturat toată lumea, povestea cu „lada goală”, se adevărește. Prin legea inerției și a prieteniei, mulți și-au jertfit o credință, întârziind să se alătore d-lui O. Goga. Dar a sosit vremea când oamenii jertfesc prietenia, pentru o credință.

Politică romantică. — E cunoscut substratul așa numitului proces al optanților unguri, foști mari proprietari pe pământul Ardealului, cari au avut de suferit, ca și proprietarii români, de pe urma reformei agrare în România. Procesul va veni spre judecare, după o nereușită încercare de arbitraj.

în fața tribunalului internațional al Ligii Națiunilor.

Ungurii sunt dinainte incredințați, că vor pierde acest proces. De aceea, ei își arată de pe acum supărarea lor, plângându-se, că vor fi nedreptățiți. Dar nu numai atât; dela plângeri, ei au trecut la amenințări, dovedind încă odată ce greu se poate împăca Ungaria cu o politică de realități. Acum de curând, contele Apponyi, de a cărui dușmănie ne vom bucura până la moarte, a declarat în fața comisiunii afacerilor străine din Camera dela Budapesta, că Ungaria va ieși din Liga Națiunilor, dacă aceasta va da câștig de cauză României. Se înțelege, că o asemenea amenințare n'a făcut decât să indisponă pe reprezentanții marilor puteri reprezentate la Geneva și atmosfera e hotărât defavorabilă Ungariei.

Astfel se dovedește încă odată, că Ungaria, cu toate experiențele făcute, plutește în p.in romantism politic. Cum se va putea tămădui de această boală, care i-a pricinuit atâtea supărări, nu vedem deocamdată. În orice caz, va fi nevoie ca actualii conducători ai Ungariei, suferind încă de toate erezile trecutului, să facă loc unor oameni cu spiritul liberat de orice amintiri amare, gata să primească realitatea așa cum se înfățișează după profundele schimbări înregistrate de istorie.

Iar legea presei — Proiectul de lege al presei dă loc, mereu, unor agitate manifestații de inutilă îngrijorare. Duenăzi, în localul „Sindicatului ziaristilor” din București, o întrunire de protestare a fost prezidată chiar de d. N. Iorga,

care a luat cu plăcere cuvântul alături de d. Em. Socor, reprezentantul binecunoscutelor gazete de pe strada Sărindar. De fiecare dată se pomenește, cu prefăcut parapon, despre libertatea amenințată a cuvântului tipărit și se strigă împotriva guvernului, care cutează să legifereze în această delicată materie.

Intrucât teama e sinceră și protestările sunt convinse, n'avem nimic de zis, deși dintre toți câți strigă, puțini au cu adevărat o opinie de apărare. Găsim, însă, că în orice caz se face o completă confuzie între garantarea unui drept cetățenesc și regulamentul exercitării unei profesii. Proiectul de lege al presei, în jurul căruia se face atâta zarvă, nu atinge întru nimic libertatea însăși a scrisului, căci, oricărui locuitor al țării i se ocrotește posibilitatea de a-și manifesta pe această cale ideile sale. Bineînțeles, făcându-l răspunzător față de lege, în cazul când scrisul său ar vătăma cinstea unui om, sau ar primejdiu însăși siguranța statului. Oricare libertate își are îngrădirile sale, acolo unde începe să intre în conflict cu un mare interes de ordin general.

Dar aci e vorba despre exercitarea unei profesii, și încă a unei profesii, care nu e indiferentă pentru stat. Cei, cari neagă dreptul statului de a fixa anumite norme pentru exercitarea îndetnolirii gazetărești, sunt victimele confuziei de mai sus și uită, că meșteșugul de îndrumător al opiniei publice nu poate fi lăsat la întâmplare, pe mâna celui din'ăi venit, asigurându-i-se, pe de-asupra, și o absolută impunitate.